

Madai Sándor

Gondolatok a tehetséggondozásról a Studia Juvenum A.D. 2009 című kötet kapcsán

A tudomány számára – legyen szó bármely tudományterületről – már régóta fontos az utánpótlás, a jövő tudóspalántáinak kiválasztása, képességeinek és érdeklődésének felmérése, tehetségének gondozása. „Felgyorsult világban élünk” – mondják. E kijelentés természetesen a tudomány területére is kihat, hiszen olyan új információk tömkelegével kell megbirkóznunk a kutatóknak, amellyel korábban talán soha nem találkoztak. A világ „felgyorsulása” azonban a tehetséggondozás területén is érzékelteti hatását. A fokozódó versenyhelyzet miatt a tudományos műhelyeknek egyértelmű céljává vált, hogy ilyen irányú perspektívával rendelkező hallgatókat mielőbb maguk mellett tudjanak, biztosítva maguk számára a kutatói utánpótlást. E folyamat – egyebek mellett – azt is eredményezte, hogy a fiataloknak már nagyon korán – akár másod-, illetve harmadéves egyetemi hallgató korukban – lehetőséget biztosítanak a tudományos munkába történő bekapcsolódásra.

A Debreceni Egyetem létrejöttével bontakozott ki a Debreceni Egyetem Tehetséggondozó Programja (DETEP). E program lényege, hogy egy szelekciós folyamat eredményeként az érdeklődő és a kiválogatás szempontjainak megfelelő hallgatók oktatói (tutori) útmutatással mélyülhetnek el bizonyos tudományos kérdésekben, folytathatnak kutatásokat. Sok hallgató – s sajnos gyakran a tutor – nincs igazán tisztában azzal, hogy a program nem tudományos „rabszolgák” kiképzéséről szól, hanem a tehetség gondozásáról. A hallgató tehetsége nem fog kibontakozni, ha csupán és kizárólag az oktató kutatásaihoz nyújt asszisztenciát. Persze egyfajta hallgatói közreműködés a tutor kutatásaihoz alapvetően jó és helyes is lehet, hiszen például a kutatás módszertanát, alapkérdéseit megismeri, s egyfajta gyakorlatot is szerez, ugyanakkor az önállósodás szándéka esetén biztosítani kell a hallgató számára a szabadságot, hiszen kevés inspirálóbb dolog van annál, mint amikor valaki egy számára érdekesnek vélt téma kutatásában ér el önálló eredményeket. Abban az esetben viszont, ha a hallgató csupán az oktató rákényszerített elképzeléseit valósítja meg, valósíthatja meg, feltehető, hogy az egész tehetséggondozástól, s így a tudományos pályától is elmegy a kedve.

A hallgató oldaláról szemlélve a kérdést, gyakori, hogy fogalma sincs, merre kell(ene) elindulni a tudomány rögzös országútján. A tutornak ilyenkor kezet kell nyújtania, s vázolni kell az általa hasznosnak vélt lehetőségeket. Természetesen ilyenkor nem kizárt, hogy kissé maga felé hajlik a keze, s saját kutatási területét villantja fel a hallgatónak, ami nem is baj akkor, ha ez egybeesik a hallgató érdeklődési körével, és kellően ambicionálja a kérdést. Ellenkező esetben – tehát egy erőltetett téma esetén – a már fent vázolt következményekkel zárulhat a folyamat. Szintén a tapasztalat mutatja azt is, hogy

sok DETEP-es hallgatóban nincs meg a cselekvés vágya, s nem tud (akar?) aktívan részt venni a programban, de a tutor sem érzi bennük a tenni akarást, a tudomány iránti alázat-ról nem is beszélve.

A DETEP – bár központilag, egyetemi szinten koordinált programról van szó – aktívan épít a karok szerepvállalására. Nem is lehet ezt másként elképzelni, hiszen az adott karok rendelkeznek saját tudományterületükön szakmai kompetenciával, azaz egy jogász nem tudja felmérni, hogy egy orvostanhallgató milyen tehetséges a maga területén, mint ahogy fordítva sem képzelhető el a dolog. Van még egy – talán több is – indoka annak, hogy miért szükséges bevonni a koordinációba a karokat, ennek pedig rendkívül kézenfekvő a magyarázata. E szervezeti egységek „ismerik” a hallgatókat. A karok tudják „megmondani” – vagy legalábbis „megjósolni” –, hogy a potenciális jelentkezők közül ki az, akiről feltételezhető, hogy aktív és hasznos résztvevője lesz a programnak.

Az Állam- és Jogtudományi Kar mindig is aktív szerepet vállalt a DETEP működésében, legyen szó akár összegyetemi, akár kari szintről. Ez azt is jelenti, hogy a tehetséggondozás kapcsán folyamatosan újabb és újabb elemekkel próbálja ösztönözni a hallgatók tudományos érdeklődését. Egy rendkívül szigorú háromlépcsős kiválasztási folyamat garantálja azt, hogy lehetőség szerint a legrátermettebb hallgatók váljanak a program részeseivé. Nyilvánvaló, hogy a beválogatás a tudományterületek szempontjából aszimmetrikus lesz, mivel – mint ahogy a tudomány minden területén – a jogtudományban is vannak népszerűbb, illetve kevésbé népszerű területek. Ebből adódik, hogy a hallgatók által preferált területeken nagyobb lesz az érdeklődés, többen jelentkeznek a DETEP-esek közül például arra a tanszékre, míg lesznek olyanok tutorok, akik toporogva várják azt, hogy egy érdeklődő és tehetséges hallgató rájuk nyissa a tanszék ajtaját. Persze ez nem egyedi jelenség, az élet számos területén találkozunk hasonlóval.

A tehetséggondozás folyamatában fontos fokmérő az, hogy a résztvevő milyen fejlődést tudhat magáénak, hiszen ha objektív gátló körülmények hiányában nem fejlődik a hallgató, akkor fel kell tenni a kérdést, hogy nem a kiválasztási folyamat során született-e helytelen döntés. Persze az sem kizárt, hogy a fiatal csupán az általa választott területtel „nem tud mit kezdeni”, nem érez affinitást az iránt, s egy másik kutatási irány kijelölésével e probléma orvosolható. Általában jellemző a tudományra, hogy valamilyen produktum alapján ítéli meg a kutatót, illetve fejlődését. Produktum alatt általában tudományos előadások és publikációk értendők. Ha egy hallgató valóban komolyan veszi a kihívást, már nagyon korán szembesül ezzel a ténnyel. A DETEP-ben kiemelt figyelmet fordítanak a hallgatók teljesítményének mérésére, ennek érdekében pedig rendszeresen konferenciákon, illetve az előadások írásos változatát tartalmazó konferenciakiadványban kell számot adniuk kutatásukról.

A jogtudomány sokszínűsége azt is eredményezi, hogy a konferenciakötetben számos egymástól témájában is eltérő tanulmány olvasható, s egy valóban rendkívül színes előadás-gyűjteményt tarthat kezében az érdeklődő.¹ A tematikai diverzitás mellett stílusbeli különbözőségek is megfigyelhetők a kötetben, hiszen már-már „rutinosnak” számító PhD hallgatók írásai mellett találkozhatunk a DETEP-be frissen bekerült, szárnyaikat bontogató tehetséges fiatalokkal. Külön öröm, hogy a kötetben még hallgatóként publikáló szerzők között van olyan, akit azóta tanársegédként üdvözölhetünk a kollégák körében.

1 Studia Juvenum A.D. 2009, Fónai Mihály – Csűrös Gabriella (szerk.), Debrecen, 2009.

A kiadvány – mint erre korábban már utaltunk – valóban a különböző jogterületekre tartozó tanulmányok széles tárházát kínálja számunkra. Az alkotmányjog körébe sorolható és az országgyűlési biztosok jogállását vizsgáló munkával éppúgy találkozhatunk, mint a közigazgatási jog terepéhez tartozó sajátos autonóm struktúrák szerepét taglaló, vagy akár a napjainkban is sok vitát generáló kistérségi közigazgatás alapproblémáira fókuszáló tanulmánnyal. Több publikáció érinti a nemzetközi jog területét is. Ide tartozik például a nemzetközi jog és a belső jog közötti kapcsolat elméleti kérdéseit elemző értekezés. Fontos – s a közelmúltban a vártnál szerényebb eredményekkel zárult koppenhágai klímacsúcs kapcsán ismét középpontba kerülő – kérdést vizsgál a klímaváltozás elleni harc lehetséges politikai, jogi lehetőségeinek felvázolását célul tűző munka.

Több polgári jogi témájú cikk képviseli a magánjog területét a kötetben. A szerződések jogának kérdései örök aktualitással bírnak a jogtudományban. Az olvasó e körben ízelítőt kaphat – a szerződések biztosítékainak áttekintő bemutatásától kezdve, a megbízási szerződés hazai jogi hátterének vázolásán át, az általános szerződési feltételek aktuális kérdésein, valamint a *clausula rebus sic stantibus* elv 20. századi érvényesülésén keresztül egészen az orvosi műhiba polgári jogi vetületéig – a polgári jog számos területéről. Hazánkban is aktuális témát érint az egyetlen családjog területére tartozó munka, melyben a szerző a közös szülői felügyeleti jog mellett a különélő szülő ilyen irányú jogosultságait is részletesen bemutatja.

Szintén több tanulmány szól a másik nagy jogterülethez – büntetőjog – kapcsolódó kérdésekről. E dolgozatok nem csupán a szűk értelemben felfogott büntető anyagi jog területéhez kapcsolódnak, hanem érintik a büntető eljárásjog szféráját is. Tisztán eljárásjogi kérdéssel foglalkozik az eljárás során betartandó szabályok megsértésének bizonyos eseteiről szóló értekezés. Másik három publikáció azonban sajátos, az anyagi és az eljárási jog határmezsgyéjén meghúzódó problémát érint. Az első közülük a jogi személyek büntetőjogi felelősségre vonásának az Európai Unióban nyitva álló lehetőségeit elemzi. Nem mellékes e kérdés azért sem, mert hazánkban az ilyen irányú büntetőjogi fellépés lehetőségét megteremtő jogszabály hatálybalépése óta eltelt közel öt esztendő gyakorlati tapasztalatai meglehetősen szerények. Két tanulmány egy, Magyarországon szintén fiatalnak számító jogintézményről szól, ez pedig nem más, mint a kárhelyreállító igazságszolgáltatás fogalmiságához tartozó mediáció, vagyis a közvetítői eljárás lehetősége. Ennek lényege, hogy bizonyos csekélyebb súlyú cselekmények elkövetése esetén lehetőséget biztosít a jogszabály arra, hogy a bűncselekmény elkövetője a sértettel megállapodjon a cselekménnyel okozott kár jóvátételéről.

A tanulmányok sokszínűsége, olvasmányos stílusa nem csupán a hozzáértő olvasó számára jelent izgalmas élményt, de a pusztán kíváncsiságból érdeklődő laikusok is haszonnal forgathatják a kötetet.